

Tekenen in de Tijd 141

3-9 april 2022

Dit weekend sloot katholiek Utrecht de eerste fase af van het zogenoemde synodale proces. Erik Borgman is blij met de gevoerde gesprekken, maar miste toch ook iets: de diepe zekerheid dat het evangelie hoe dan ook van betekenis is en het verdient er al je kaarten op te zetten.

Deze zaterdag sloten wij in de Utrechtse Sint-Martinusparochie de eerste fase van het synodale proces af. De eerdere bijeenkomsten waren in de Johannes-Bernarduskerk in Hoograven, de laatste bijeenkomst vond plaats in onze Dominicuskerk.

Zoals bekend opende paus Franciscus op 9 oktober 2021 een proces waarin alle gelovigen en mensen van goede wil wordt gevraagd zich te bezinnen op de plaats van de kerk in de samenleving en op hun eigen plaats in de kerk. Dit synodale proces zal uiteindelijk uitlopen op een wereldwijde bisschoppensynode in 2023 over een synodale kerk. 'Synodaal' betekent letterlijk: samen op weg. Het synodale proces is erop gericht bij iedere gelovige het besef te wekken dat zij of hij op haar of zijn plaats bijdraagt aan en medeverantwoordelijk is voor de kerk en haar zending in de wereld.

In het kader van dit synodale proces heeft de Utrechtse Sint-Martinusparochie tussen 5 februari en 2 april vijf bijeenkomsten gehouden. De bijeenkomsten van zaterdagmorgen 19 februari, woensdagavond 23 februari en zaterdagmorgen 19 maart waren gewijd aan de aangegeven hoofdthema's van het proces: *missio*, *participatio* en *communio*. De bijeenkomst van 5 februari had een voorbereidend karakter en had als thema het toebehoren van alle gelovigen aan de kerk als het Lichaam van Christus. Op zaterdagmorgen 2 april werden voorlopige conclusies getrokken, met het oog op de brief die het bestuur van de Utrechtse stadsparochie naar de bisschoppen zal sturen, maar vooral met het oog op de Utrechtse situatie. Want voor de Sint-Martinusparochie kwam het synodale proces op een goed moment. Nadat er noodgedwongen veel energie is besteed aan financiële en organisatorische zaken, is bezinning op de eigen missie en de aanwezigheid in de samenleving van de stad Utrecht van belang. De gesprekken in het kader van het synodale proces helpen het bestuur om met het oog hierop nader beleid te formuleren.

Het was goed dat we zo open en persoonlijk met elkaar gesproken hebben, was de algemene conclusie. Zorgen en verlangens kwamen op tafel en werden in grote openheid gedeeld. Tijdens het gesprek ontstond gemeenschap en het gevoel gezamenlijk te staan voor de katholieke presentie in onze stad. Het parochiebestuur stuurt binnenkort een brief waarin de resultaten worden samengevat naar de geloofsgemeenschappen. Deze komt ook op de website katholiekutrecht.nl.

Toch bleef er voor mij iets wringen gedurende het synodale proces tot nog toe. De kortste manier om te zeggen wat dat is, is misschien dat het er vaak op lijkt dat wij denken het geloof betekenisvol te moeten maken. Alsof de betekenis van de liturgie afhankelijk is van het aantal mensen dat eraan deelneemt en wat zij ervan meenemen, in plaats van dat Gods lof zingen goed is om te doen. Alsof de omvang van de kerk de betekenis van het evangelie bepaalt. Natuurlijk kost het moeite om in een cultuur die inmiddels heel anders is gericht, te blijven bij wat je zelf leven geeft.

In het evangelie van deze zondag bevrijdt Jezus een vrouw die vanwege haar vermeende overspel met de dood wordt bedreigd. 'Ik veroordeel u niet', zegt Hij, sprekend namens God (Johannes 8,11). Hij legt bloot dat het verlangen het kwaad uit te drijven onderdeel is van het kwaad en niet de verlossing ervan. De enige verlossing is de mogelijkheid telkens opnieuw te beginnen en dat is precies wat God ons in Jezus geeft. In een cultuur waarin wij elkaar voortdurend de maat nemen en vastklinken aan het verleden, is er bij mij geen spoor van twijfel aan de betekenis van deze boodschap. Wel aan de vraag of wij die geloofwaardig representeren, wel aan de vraag of we zelf wel in de mogelijkheid hiertoe geloven.

De lezing uit de profeet Jesaja van deze zondag gebruikt de beelden van de Uittocht uit Egypte:

Zo spreekt de Ene, die een weg in de zee legt en in machtige wateren een pad, die wagens en paarden en heel de macht van het leger liet uitrukken: nu liggen zij alsof zij nooit meer opstaan, gedooft en als een vlaspitje uitgegaan (Jesaja 43,16-18).

Dat zal opnieuw gebeuren, zegt de profeet: dat de bedreigden door de zee heenlopen en degenen die hen bedreigen worden weggespoeld. Hoe komt het dan toch dat wij, terwijl we in de berichten van verdrongen vluchtelingen en de beelden uit Oekraïne dagelijks kunnen zien wat het tegenovergestelde hiervan betekent, maar zo aarzelend blijven om dit als goed nieuws aan te kondigen?! Steeds maar willen wij weten hoe dat dan moet, hoe we zorgen dat mensen het horen en ons niet weghonen. Deze hoon zal duren tot het rijk van God is aangebroken, al mogen we er met bijvoorbeeld Psalm 123 wel volop over klagen:

Wees genadig, Ene, wees ons genadig,
wij worden veracht, meer dan te dragen is.
Meer dan onze ziel kan dragen
raakt ons achteloze spot,
de hoogmoed van onverschilligen (vers 3-4).

We kunnen geen dingen waarvan we geloven dat ze gezegd moeten worden, níet zeggen vanwege de mogelijkheid bespot te worden. Zeggen we eigenlijk nog wel de apostel Paulus in de eerste lezing na:

Ik beschouw alles als verlies, want het kennen van mijn Heer Christus Jezus gaat alles te boven. Om Hem heb ik alles prijsgegeven, en ik beschouw alles als vuilnis als het erom gaat Christus te winnen (Filippenzen 3,8-9).

Staan onze activiteiten in dienst van God of staat onze godsdienst in dienst van onze andere activiteiten?

Woensdag zal ik deelnemen aan een gesprek in Amsterdam over de manier waarop de kerken moeten reageren op de oorlog in Oekraïne. Moeten zij meegaan met de logica die alles wat met Poetin geassocieerd is probeert uit te bannen en moet bijvoorbeeld de Russisch-Orthodoxe Kerk onder leiding van de nauw met Poetin verbonden patriarch Kirill uit de Wereldraad van Kerken worden gezet als hij zijn boodschap niet verandert? Of moeten we met hem verbonden blijven om verbindingslijnen te leggen met facties in de Russisch-Orthodoxe Kerk die vrede willen?

Ik zal zeggen dat kerken er steeds vanuit moeten gaan dat vrede mogelijk is, ervoor moeten zorgen dat vrede mogelijk blijft en eraan moeten werken dat iets van de mogelijkheid wordt gerealiseerd.

Zoals velen kost het mij op dit moment moeite om in de mogelijkheid van vrede te blijven geloven. Ik twijfel echter geen moment aan de betekenis van het door Jesaja verkondigde en door Jezus in de praktijk gebrachte geloof in de mogelijkheid tot vergeving en nieuw begin. Zeker niet in onze samenleving, waar tegenstellingen groeien en het angstige verlangen naar zuiverheid de drift tot uitsluiting steeds verder aanjagen. Het gaat uiteindelijk om Paasgeloof, in de mogelijkheid tot opstanding uit de dood. Dat geloof is altijd lastig geweest en is dat nog steeds. Het is ook niet zomaar een mogelijkheid, het blijkt een mogelijkheid als het een realiteit wordt. Het is als kerk niet onze missie die mogelijkheid te realiseren. Het is onze taak onszelf en anderen erop voor te bereiden dat zij zich zal blijken te realiseren. En daarvoor dus open te staan.

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus